

Nr 846

Av herr Holmberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående riktlinjer för jordbrukspolitiken m. m.

(Lika lydande med motion nr 1048 i Andra kammaren)

Utmärkande för propositionen nr 95 angående riktlinjer för jordbrukspolitiken är att den inte tager upp de långsiktiga aspekterna på jordbruksproblemen. Jordbruksutredningens främsta uppgift var att skissera riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken, söka lösa det svenska jordbrukets problem utifrån ett långsiktigt perspektiv och ange utvecklingsvägarna för det svenska jordbruket så att det kan passa in i ett expansivt samhälle och fylla sin uppgift i en värld där differensen mellan tillgång och efterfrågan på livsmedel ökar alltmer.

Påfallande är att departementschefen med större skärpa än jordbruksutredningen framhåller allmänt handelspolitiska aspekter som motiv för produktionsanpassningen. Eftersom en expansion av den svenska utrikeshandeln enligt departementschefen »är angelägen måste möjligheterna att exportera jordbruksprodukter till Sverige vidgas».

Betydelsen av en tillräckligt stor inhemsk jordbruksproduktion för att kunna klara livsmedelsförsörjningen under krig eller avspärning har inte någonstans motsagts, varken hos jordbruksutredningen eller i propositionen. Men å andra sidan anser tydligen departementschefen att jordbruket skall vara den näring som skall krympas för att möjliggöra en ökad export av svenska industrivaror. En sådan politik torde vara svår att förena med en önskan att åstadkomma ett jordbruk som kan arbeta effektivt med en optimal insats av kapital och arbetskraft.

En tillräckligt stor produktion av livsmedel inom landet, så att beredskapshänsynen vinner beaktande, är ett väsentligt samhällsintresse. Totalproduktionen torde ur den synpunkten inte enbart få vara avgörande. Även lokaliseringen inom landet av jordbruksproduktionen bör beaktas. Tveksamhet beträffande utvecklingen på världsmarknaden och den internationella livsmedelsförsörjningen kännetecknar såväl jordbruksutredningen som propositionen. Men ett långsiktigare perspektiv på dessa problem visar att differensen mellan tillgång och efterfrågan på livsmedel i vår värld, där befolkningsökningen är stark, blir alltmer framträdande. Även om världsmarknadspriserna på livsmedel för närvarande är låga, får de icke tagas som intäkt för en krympning av den svenska jordbruksproduktionen. Dessa

priser är mycket instabila och utgör ej en mätare på ett lands effektivitet inom jordbruksproduktionen.

Den primära målsättningen för svensk jordbrukspolitik måste vara att möjliggöra uppbyggnaden av effektiva jordbruksföretag som ger sina utövare en med andra näringar jämförbar inkomst och rimlig förräntning av i företaget nedlagt kapital. I många fall har kapitalförslitningen inom det svenska jordbruket gått mycket långt. Den bristande lönsamheten under en följd av år har här satt påtagliga spår. Vill samhället upprätthålla ett svenskt jordbruk, som på sikt kan producera till lägsta möjliga kostnad, måste jordbrukspolitiken redan nu ta sig an dessa problem och söka lösa dem utifrån ett långsiktigt perspektiv.

Det torde vara omöjligt att genomföra den av jordbruksutredningen tänkta effektiviseringen om man låter ett kortsiktigt tänkande prägla den framtida jordbrukspolitiken. Jordbruket är i detta avseende en näring som kanske mer än de flesta har behov av en långsiktig målsättning och även vissa långsiktiga garantier. Kapitalinvesteringarna inom jordbruket kommer att bli mycket höga i förhållande till omsättningen inom företaget. Sådana kapitalinvesteringar kommer inte att genomföras om inte garantier kan erhållas för företagets framtida lönsamhet.

Det är nödvändigt att jordbrukspolitikens produktionsmålsättning, produktionsinriktning och investeringsverksamhet får en sådan utformning att det blir möjligt att överblicka det framtida resultatet för dem som är etablerade eller avser att etablera sig inom näringen. Propositionens glidande formuleringar i detta avseende kommer att utgöra en starkt hämmande faktor då det gäller att genomföra den önskvärda rationaliseringsverksamheten.

Den ogynnsamma åldersfördelningen samt den beräknade befolkningsökningen med 1 miljon människor fram till 1980 är för oss skäl att inte i dagsläget påskynda en minskning av produktionen. Skäl torde i stället tala för att vi i en nära framtid måhända måste vidtaga produktionsstimulerande åtgärder för att kunna garantera vår livsmedelsförsörjning, varför vi i de jordbrukspolitiska riktlinjerna inte vill fixera någon annan norm för produktionsmålsättningen än den gräns under vilken produktionen inte får gå, om beredskapsförsörjningen skall tryggas.

Gjorda undersökningar visar att svenskt jordbruk f. n. har goda möjligheter att konkurrera med jordbruk inom den västeuropeiska marknaden. Vid en jämförelse måste icke endast de priser jordbrukarna erhåller i respektive länder för sina produkter utan även de subventioner som utgår tagas med i beräkningen. Härvid framgår att svenskt jordbruk, trots väsentligt högre arbetskostnader, likväl tycks kunna konkurrera med produktpriser som i stort sett ligger på samma nivå som inom EEC. Om man därtill inräknar de subventioner som ingår, torde priserna i medeltal på jordbrukets produkter inom EEC ligga över de svenska. Detta ger oss anledning att med förhoppning se på framtiden vid en anslutning till EEC. Inom en sådan mark-

nad borde det vara möjligt för svenska jordbruksprodukter att få ökad avsättning. Vi anser det därför vara ett beaktansvärt initiativ som på de svenska jordbruksorganisationernas rekommendation tagits för att närma de svenska jordbruksproduktpriserna till dem som gäller inom den gemensamma marknaden. I den mån detta initiativ kan fullföljas reduceras de svårigheter som möter vid en svensk anslutning till EEC. Om de svenska livsmedelspriserna ligger på EEC-ländernas nivå vinnes trygghet för att det svenska näringslivet i övrigt inte får sin produktion belastad av dyrare livsmedelskostnader än de europeiska industriländer som vi har att konkurrera med. Produktionsöverskott, som inte helt kan undvikas inom jordbruket på grund av årsmån och säsongmässiga växlingar, skulle efter EEC-anslutning kunna avsättas på en större marknad än vår för produktionsöverskott känsliga hemmamarknad. Det statliga jordbruksstödet skulle inte försvinna men bli jämförbart med andra europeiska länders. Ur denna synpunkt vore det önskvärt om framtida prisjämförelser gjordes mellan Sverige och EEC-ländernas jordbrukspriser. Propositionens genomgående metod att räkna gränsskyddet i procent av importvärdet ger en i flera fall felaktig bild, då procenttalets höjning i hög grad beror på världsmarknadsprisernas nedgång. Så redovisas i ett fall att införselavgiften (för ägg) stigit från 30 till 81 procent. I verkligheten har det svenska priset under samma tid inte stigit med mer än 17 procent eller mindre än konsumentprisindex.

Den starkt expanderande livsmedelsindustrin har också i detta avseende väsentliga intressen att bevaka. Efterfrågan på högförädlade livsmedel blir allt större, varför livsmedelsindustrin torde ha betydande möjligheter att expandera förutsatt att råvarukostnadsutjämning företages i sådan omfattning att konkurrenslikställighet uppnås med industrierna inom EFTA. Hänsyn bör även tagas till förhållandena inom EEC som beredskapsåtgärd inför kommande eventuellt samgående inom detta område. En svensk råvaruproduktion av livsmedel är av stor betydelse också för den framtida livsmedelsindustrin. Mot denna bakgrund bör det finnas goda möjligheter att anpassa den svenska jordbruksproduktionen till en större marknad, vilket ger anledning till att inte nu på grund av vissa kortsiktiga handelspolitiska vinster försvåra möjligheterna att utveckla det svenska jordbruket.

Rationaliseringspolitiken

I stort vill vi ansluta oss till propositionens synpunkter på rationaliseringspolitikens utformning. Vi vill emellertid särskilt framhålla möjligheterna att successivt bygga upp effektivare företag. Med de begränsade kreditramar och bidrag som i propositionen föreslås blir det svårt att inom rimlig tid nå åsyftade resultat. Här måste emellertid strukturen av det svenska jordbruket beaktas. Medelarealen per brukningsenhet utgör ungefär 16—17 hektar åkerjord. Inom vissa områden är den avsevärt lägre. En successiv uppbyggnad är nödvändig för att på sikt kunna skapa ändamålsenliga jordbruk.

Medelåldern inom det svenska jordbruket är cirka 55 år. Omkring 20 procent är över 65 år, medan endast 3 procent är under 30 år. En betydande nedgång av antalet sysselsatta kommer därför att ske under de närmaste åren. Det kan därvid förväntas att en rad fastigheter kommer att utbudas och möjliggöra en forcerad strukturrationalisering. Emellertid torde de priser som rationaliseringsorganen härvid är beredda att betala för fastigheterna liksom också i viss mån avgångsvederlagets utformning påverka takten i denna omställning.

Jordfonden, som genom förslaget i propositionen kommer att bli förstärkt med ytterligare 40 milj. kr., kommer härvid att spela en framträdande roll. Vi vill i detta sammanhang peka på möjligheterna att över jordfonden betala visst överpris för fastigheter som det ur rationaliseringssynpunkt är värdefullt att få friställa.

I propositionen anvisar jordbruksministern 10 milj. kr. som bidrag till yttre rationalisering. De positiva erfarenheterna av de nuvarande värdeutjämningsbidragen gör att vi förordar en användning av denna bidragsform för att möjliggöra ökad strukturrationalisering. Jordfonden har vid flera tillfällen lämnat vinst vid försäljning av fastigheter som under längre eller kortare tid legat hos lantbruksnämnderna. Dessa vinstmedel bör kunna tillföras bidraget för yttre rationalisering.

I stora delar av vårt land är strukturen sådan att en kombination av jord och skog är nödvändig, om man skall kunna bygga upp bestående företag. Vi anser att dessa frågor bör beaktas inom jordbrukspolitikens ram. Då det vidare är ett starkt lokaliseringsintresse att upprätthålla en viss bebyggelse och en viss struktur på landsbygden, bör frågan om att jordförvärvslån skall kunna lämnas även till förvärv av fastighet med uteslutande skogsmark snarast göras till föremål för prövning i riksdagen. Nuvarande bestämmelser kan innebära att den som önskar förvärva tillskott av skogsmark tvingas att på sin fastighet upprätthålla en jordbruksproduktion, även om denna ej är lönsam. Detta kan inte vara rationellt och ekonomiskt riktigt.

Såsom bl. a. framförts i en specialundersökning inom jordbruksutredningen (SOU 1963: 66) visar genomförda analyser att familj jordbruket under överskådlig tid, mot bakgrund av det svenska jordbrukets struktur, är en i flera avseenden överlägsen företagsform. Det är därför nödvändigt att utforma rationaliseringsverksamheten så att en successiv utbyggnad av dessa familjeföretag kan fortsätta. Vi vill i detta sammanhang erinra om den ställning deltidjordbruket har. Många människor har här funnit en passande livsform, varför möjlighet bör ges att vid förvärv erhålla kreditgarantier även för denna form av jordbruk. Detta torde vara särskilt aktuellt i en tid med utpräglad bostadsbrist.

Det torde inte gå att upprätthålla en levande landsbygd uteslutande med mycket stora jordbruksenheter. Även lokaliseringspolitikerna talar sålunda för att familj jordbrukets ställning i det svenska näringslivet bör stärkas.

Vi anser att olika företagsformer och storlekar av jordbruk liksom nu bör få finnas sida vid sida samt att familjejordbruket framdeles torde vara den lämpligaste företagsformen.

Småbrukarstödet

1947 års riksdagsbeslut om riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken skiljer sig i ett avseende väsentligt från det nu föreliggande förslaget. Utgångsläget var ett helt annat då det gällde behov av arbetskraft inom industri och andra näringsgrenar. Vid denna tidpunkt var det i hög grad önskvärt att sysselsätta så många som möjligt inom jordbruket. Mot den bakgrunden kunde också det då beslutade småbrukarstödet ses som en åtgärd att åt dessa yrkesarbetare ge en drägligare inkomst. Avgången av arbetskraft från jordbruket har ända sedan dess varit mycket stark. Speciellt gäller detta småbruken. Totalt har omkring 500 000 yrkesverksamma lämnat näringen sedan 1947. De som nu är kvar tillhör i övervägande grad de högre åldersgrupperna. Som tidigare påpekats är medelåldern inom jordbruket i dag cirka 55 år. Inom småjordbruket torde den vara avsevärt högre.

Vi delar jordbruksutredningens och propositionens uppfattning att småbrukarstödet bör omvandlas till ett produktneutralt bidrag. Detta måste ses såsom en skäligen förstärkning av dessa människors försörjning. Vi anser emellertid det oriktigt att med en månads varsel beröva dem som är födda efter 1912 varje form av stöd. Vi föreslår därför att bidraget skall utgå under en övergångsperiod av 4 år för att ge dem tillfälle till anpassning. Vi anser dessutom att utgående bidragssystemet bör kunna göras betydligt enklare än vad som föreslagits i propositionen. I överensstämmelse härmed föreslår vi att beloppen utgår med 400, 600, 800 eller 1 000 kr. per år beroende på storleken av nu utgående areal- och leveranstillägg.

Det av statsrådet föreslagna avgångsvederlaget förefaller oss onödigt komplicerat, och dessutom är det tveksamt om man med detta når det åsyftade målet. Då från avgångsvederlaget skall frånräknas övergångsbidraget, minskas dess stimulerande verkan samtidigt som en fortsatt inflation ytterligare försämrar dess realvärde.

Vi vill i stället föreslå att ramen för bidrag till yttre rationalisering förstärkes med de medel som skulle ha anvisats för avgångsvederlaget och att lantbruksnämnden här ges möjlighet att betala ett pris som överstiger vad som kan vara motiverat med hänsyn till fastighetens värde som rationaliseringsobjekt. Detta »överpris» bör därefter avskrivras med medel ur bidrag till yttre rationalisering. Av dessa medel bör jämväl bidrag kunna utgå till arrendator som genom att frånträda sitt arrende bidrager till yttre rationalisering. Med detta system skulle man kunna inrikta rationaliseringen mot de mest aktuella fastigheterna.

Även om det är svårt att uppskatta kostnaden för detta värdeutjämningsbidrag, föreslår vi att ytterligare 10 milj. kr. anvisas som bidrag till yttre

rationalisering och att anslaget till särskilt stöd till mindre jordbruk minskas med motsvarande belopp.

Prispolitiken

Den genom överenskommelse mellan jordbrukspriskommittén och representanter för jordbrukets organisationer träffade överenskommelsen behandlar frågan om prissättningen på jordbrukets produkter under tiden fram till den 30 juni 1969. Vi har inga erinringar att göra mot det träffade avtalet, men vill i fråga om den framtida prispolitiken framhålla nödvändigheten av att riksdagen nu fastställer målsättningen för hur denna prispolitik skall utformas. Vi hänvisar till de synpunkter vi inledningsvis anfört i denna motion om nödvändigheten av att möjliggöra en långsiktig investering i jordbruksföretag.

De effektiva företagen måste, som nämnts, byggas upp successivt under lång följd av år. Utan en klar lönsamhetsmålsättning är det omöjligt att förverkliga en sådan uppbyggnad. Det kan som utgångspunkt för ett resonemang om jordbrukets lönsamhet i nuet och efter genomförda tekniska förbättringar anföras ett citat ur »Svenska lantbrukets effektiviseringsvägar» (SOU 1963: 66):

Om den nya tekniken tillämpas på räkenskapsgårdarnas nuvarande resurser, sker små förändringar i produktionsinriktningen och ringa förbättring av lönsamheten. Motsvarande erfarenheter ger den faktiska utvecklingen vid räkenskapsgårdarna under senare år. Även om arbetskraften successivt kan frigöras i takt med ny teknik — vilket svårligen kan åstadkommas i praktiken, särskilt vid mindre och medelstora företag där företagaren och dennes hustru utgör huvudparten av arbetsstyrkan — skulle arbetsersättningen i föreliggande undersökning endast kunna förbättras med cirka 1 procent per år. Detta för jordbrukets framtida existens allvarliga perspektiv kräver särskilt beaktande.

Det här anförda citatet visar med all önskvärd tydlighet att inom det nuvarande jordbruket finns inga möjligheter att, om realpriserna sänkes, uppnå en acceptabel inkomststandard. De förhoppningar som kan ställas på det framtida jordbruket, efter en genomförd rationaliseringsprocess, är även behandlade i samma utredning. De visar att jordbruk med mycket hög teknik med utgångspunkt från dagens kostnader och dagens priser inte kan uppnå företagsekonomisk lönsamhet vid en reell prissänkning. Från dessa utgångspunkter är det orealistiskt att räkna med att några omedelbara för konsumenterna betydelsefulla prissänkningar skall kunna genomföras, såvida inte jordbruket tillföres medel från annat håll. Framtvingas prissänkningar utan sådant tillskott måste detta ske till priset av en fortgående och förödande kapitalförslitning inom det svenska jordbruket, vilket minskar förutsättningarna för lägre priser i framtiden.

För att följa dessa frågor måste den jordbruksekonomiska undersökning-

en fortsätta. Härvid torde det främst vara av intresse att följa den ekonomiska trenden inom jordbruksföretagen för att se vad den beslutade jordbrukspolitiken och rationaliseringsverksamheten får för effekt. Först efter en sådan studie är det möjligt att bilda sig en klar uppfattning om det framtida jordbrukets utvecklingsmöjligheter. Det bör emellertid i detta sammanhang erinras om att jordbrukets priser ofta fått en alltför framträdande roll i diskussionen om det pris konsumenterna betalar. Av de cirka 17 miljarder kr. som svenska konsumenter i dag betalar för livsmedel går endast cirka 5 miljarder till jordbruket.

Då det gäller lönsamhetsutvecklingen inom jordbruket och effekten av rationaliseringsinsatserna, bör KR-jordbruken i norra Sverige vara av speciellt intresse ur jordbrukspolitisk synpunkt. Vi förutsätter att de ekonomiska resultaten i KR-jordbruken noga studeras genom en uppföljning av bokföringen vid dessa gårdar och att en offentlig redovisning lämnas för att se effekten av denna rationalisering och dess inverkan på företagens ekonomi. En förutsättning för att rationalisering inom jordbruket skall komma till stånd är att jordbrukarna kan räkna med att prissättningen på jordbrukets produkter blir så utformad att genomförda rationaliseringar blir lönsamma. Härför krävs att nuvarande priser i första hand får behålla sitt realvärde, vilket kan ske genom ett inflationsskydd eller vid vart annat år återkommande förhandlingar.

Rationaliseringen kommer att ställa stora krav på kapital för investeringar. Några exempel må här anföras. Vid en undersökning, företagen inom lantbruksstyrelsen, har man beräknat att enbart i ekonomibyggnader behöver investeras cirka 5 miljarder kr. Investeringar i markanläggningar, såsom vägar, täckdikning och annan torrläggning, torde kunna beräknas till mellan 3 och 4 miljarder kr. — allt under förutsättning att effektiva företagsenheter byggs upp. Mot denna bakgrund är kapitalförsörjningen inom jordbruket en mycket väsentlig fråga. En medverkan från statens sida i form av statliga kreditgarantier är nödvändig. Jordbruksutredningen har föreslagit att dessa kreditramar per år bör uppgå till cirka 280 milj. kr. Mot bakgrund av föreliggande behov måste de i propositionen föreslagna ramarna om tillsammans 189 milj. kr. för nästa budgetår anses vara otillräckliga. Vi vill erinra om att hittillsvarande erfarenheter av kreditgarantiverksamheten givit vid handen att förlusterna i samband härmed varit synnerligen begränsade. Riksdagen bör därför uttala att senast under budgetåret 1968/69 dessa kreditramar bör uppgå till de av jordbruksutredningen föreslagna 280 milj. kr.

För att en kapitalkrävande rationaliseringsverksamhet inom jordbruket inte i onödan skall åstadkomma besvärande likviditetsproblem måste såväl amorteringstider för rationaliseringslån förlängas som rationella skatteregler beträffande avskrivning på byggnader och markanläggningar införas. Jordbruksutredningen har beaktat dessa synpunkter. Departementschefen vill emellertid inte godtaga utredningens förslag till förlängda amorterings-

tider utan hänvisar till »behovet av snabbaste möjliga amortering i en näringsgren med snabb strukturomvandling».

Vi anser det vara påkallat med längre amorteringstid, i varje fall för jordförvärvslånen, varför vi föreslår att lantbruksnämnderna bör kunna medgivas en förlängning från 30 till 40 år.

Landskapsvärden

Nedläggning av åkerjord pågår i vårt land med betydande arealer per år. Sedan början av 1940-talet har sålunda åkerarealen minskat med cirka 500 000 hektar. Enligt företagna undersökningar förutses en ytterligare minskning av minst samma storlek fram till år 1975. Detta innebär att den åkerareal om cirka 3,7 miljoner hektar som fanns vid 1940-talets början reducerats till cirka 2,5 miljoner hektar under 1970-talet. Verkningarna av denna utveckling i fråga om landskapsbilden kan studeras exempelvis i Dalarna, Norrland och Värmland. Vid behandling av den framtida jordbrukspolitiken kan man inte bortse från dessa alltmer växande problem. Riksdagen har vid ett par tidigare tillfällen diskuterat denna fråga och ansett den vara av den art att den bör behandlas av 1960 års jordbruksutredning. Jordbruksutredningen har emellertid icke tagit ställning i denna fråga.

Departementschefen har i propositionen framhållit att denna fråga icke kan lösas inom jordbrukspolitikens ram utan bör handläggas av statens naturvårdsverk. Vi hävdar emellertid att denna fråga är av den art att den med hjälp av vissa jordbrukspolitiska åtgärder kan lösas på ett tillfredsställande sätt.

Svenska landskapet rymmer skönhetsvärden som icke får spolieras genom en okontrollerad igenläggning av stora arealer. I samband med lantbruksnämndernas rationaliseringsverksamhet torde det finnas goda möjligheter att genom en översiktlig planering bestämma sig för vilka markområden som bör skogplanteras och vilka som bör användas för annat ändamål. De arealer som ur naturvårdssynpunkt bör bevaras som öppna områden bör genom lantbruksnämndernas och naturvårdsnämndens medverkan inordnas i en naturvårdsplan.

Erfarenheterna i fråga om landskapsvärden är i vissa avseenden sådana att man nu klart kan säga att det kommer att bli alldeles för dyrbart att bevara de öppna odlingslandskapen inom känsliga områden utan en sammankoppling med jordbruksproduktion. Sålunda har man t. ex. i Dalarna med medel från arbetsmarknadsstyrelsen genomfört röjningar av vissa igenväxta områden till en kostnad som ligger mellan 2 000 och 3 000 kr. per hektar. Endast genom årliga besprutningar torde man sedan kunna hålla detta landskap öppet utan att ändå få samma vackra landskapsbild som en rätt skött betesmark kan ge. Vi vill därför föreslå att statens naturvårdsverk tillsammans med lantbruksstyrelsen får i uppdrag att pröva möjligheterna till långsiktiga av-

tal med jordbrukare om betesproduktion på de områden som ur landskapsvårdande synpunkt bör bevaras.

Finansieringsfrågor

En förutsättning för en mera omfattande rationalisering av det svenska jordbruket och trädgårdsnäringen är att dess finansiering kan lösas på ett tillfredsställande sätt. Det finns därför anledning att i detta sammanhang ägna skattefrågorna uppmärksamhet, även om årets riksdag tidigare behandlat närliggande problem och vi därför icke kan ställa formella yrkanden. Skattereglernas utformning är nämligen en av de faktorer som direkt påverkar möjligheten till en uppbyggnad av rationella och lönsamma jordbruksföretag.

Avskrivningsregler för byggnader och markanläggningar

De nuvarande reglerna för avskrivning å jordbrukets driftsbyggnader innebär att som huvudprincip medges en avskrivning med 1 procent på fastighetens taxerade jordbruksvärde, minskat med den del av skogsmarksvärdet som överstiger 25 000 kr. Dessutom kan särskilt avdrag medgivas för i byggnader installerade fasta maskiner och andra fasta inventarier. De med nuvarande avskrivningsregler begränsade möjligheterna att i rimlig takt göra avskrivning på nyuppförda driftsbyggnader har ofördelaktigt påverkat byggnadsbeståndet inom jordbruket.

En icke oväsentlig förslitning av jordbrukets kapital har åstadkommit genom att befintliga byggnader och fasta anläggningar inte blivit föremål för den förnyelse som varit driftsekonomiskt riktig. Jordbrukets driftsbyggnader måste, om det skall kunna följa rimliga krav på rationalisering och anpassning till en modern teknik, förnyas i en helt annan och snabbare takt än den som för närvarande är möjlig, med hänsyn till de nuvarande avskrivningsreglernas utformning.

I fråga om driftsbyggnader bör särskilt beaktas att en modern ekonomibyggnad måste anpassas till varje produktionsförändring som är betingad av förändringar av produktionens lönsamhet. Detta innebär bl. a. att inredningen i driftsbyggnaderna i samband med driftsomläggning oftast måste bli föremål för totalt utbyte. De nuvarande bestämmelserna, vilka ju dessutom innebär att inredningen i ekonomibyggnader räknas som normal fastighetstillhörighet och därför följer byggnadens avskrivningsplan, är otillfredsställande. Gränsdragningen mellan vad som är att hänföra till byggnad och fastighetstillhörighet och vad som är löst inventarium är dessutom oftast svår att fastställa, vilket vållar betydande bekymmer såväl vid inkomsttaxeringen som vid tillämpningen av förordningen om allmän varuskatt. Det förefaller därför angeläget att ett avskrivningssystem för lantbrukets driftsbyggnader utformas på ett sådant sätt att särskild avskrivningsplan

kan tillämpas för driftsbyggnadens egentliga byggnadskropp, medan en annan avskrivningsplan kan tillämpas för i byggnaden ingående inredning. Härvid måste naturligtvis beaktas att inredningens ekonomiska livslängd avsevärt understiger byggnadskroppens. Den normala avskrivningstiden för inredningen borde kunna sättas till 10 år.

Beträffande markanläggningar tillåter de nuvarande bestämmelserna endast avskrivning av täckdikningsanläggningar och skogsvägar, varvid beträffade avskrivningsunderlaget för skogsvägar detta endast utgör $\frac{1}{3}$ av anläggningskostnaderna. Andra markanläggningar får över huvud taget icke avskrivas. Jordbrukets rationalisering medför emellertid ökade krav på omfattande och dyrbara markanläggningar, varför en översyn av de nuvarande bestämmelserna är av behovet påkallad. Det torde ofta vara utomordentligt svårt att skilja mellan vad som är att hänföra till byggnad och vad som är markanläggning. Inte minst uppstår dessa frågor i samband med åtgärder i vattenvårdande syfte. Det förefaller därför rimligt att samtliga markanläggningar får bli föremål för värdeminskningssavdrag.

Skogsplantering

I samband med överförandet av odlad mark till skogsmark uppkommer frågan om avdragsrätt för planteringskostnader. Enligt nuvarande skattelagar medges icke avdrag för kostnader i samband med skogsplantering, om denna sker på odlad mark. Det har tidigare hävdats att det här är fråga om en grundförbättring som icke går att jämföra med jordbrukets egentliga driftskostnader. Då emellertid intäkten för skogsavverkning alltid är beskattningsbar borde rimligtvis kostnader för skogsplantering vara avdragsgilla. Det förhållandet att den mark på vilken skogen planteras icke burit skog under någon eller några generationer kan inte rimligtvis tagas till intäkt för en särställning av denna odling.

Resultatutjämnigen

Genom att jordbruket bygger sin produktion på biologiska processer är det i det närmaste omöjligt att fixera en bestämd produktionsstorlek för det enskilda företaget. Variationerna mellan olika driftsår kan bli utomordentligt stora på grund av klimatiska förhållanden, parasitangrepp och andra faktorer som ligger utanför företagsledarens möjlighet att påverka. I samma utsträckning som jordbruksföretagen specialiserar sin drift blir riskerna för årliga variationer också betydligt större. Som en förutsättning för en långt driven rationalisering måste därför möjligheten till en effektiv resultatutjämnning skapas. Det kan naturligtvis med visst fog hävdas att inom ramen för det bokföringsmässiga deklarationsförfarandet finns utrymme för resultatutjämnning. Men detta är en resultatutjämnning som kan vara till fyllest för ett företag där driftsvariationerna är relativt sett små samt där man genom

en ökad eller minskad lagerhållning har möjlighet att utjämna olikheterna. För jordbrukets del torde emellertid dessa nuvarande möjligheter inte vara till fyllest.

En komplettering av det nuvarande skattesystemet genom ett införande av ett speciellt jordbrukskonto framstår därför som en i högsta grad angelägen åtgärd. Ett sådant jordbrukskonto torde lämpligen kunna utformas i likhet med det nuvarande skogskontot och således innebära att jordbrukaren blir beskattad för det insatta beloppet först i det ögonblick beloppet uttages från kontot för att användas i rörelsen eller för privat bruk.

Arvsbeskattning

Genom de nuvarande arvsskattebestämmelserna sker en avtappning av kapital från jordbruket. Denna avtappning beror i viss mån på att arvsskattebestämmelserna inte tar hänsyn till latent skatteskulder som för lantbrukets del åvilar medel insatta å skogskonto och dolda reserver i lager, djur, inventarier och dylikt. Denna brist kommer att bli än mer framträdande om det förslag till realisationsvinstbeskattning som markvärdeutredningen framlagt genomföres. I samband med aktievinstbeskattningen framhöll finansministern att det var angeläget med en översyn av arvs- och gåvobeskattningen. Jordbrukets speciella problem bör härvid särskilt beaktas, då kapitalinvesteringen i det rationella jordbruksföretaget är mycket stort i förhållande till omsättningen.

Med stöd av ovanstående hemställas,

att riksdagen måtte

a) uttala

1) att den primära målsättningen för den framtida jordbrukspolitikerna skall vara att möjliggöra uppbyggnaden av rationella och ekonomiskt bärkraftiga jordbruksföretag,

2) att inte någon annan norm för produktionsmålsättningen skall fixeras än den gräns under vilken produktionen inte får gå, om beredskapsförsörjningen skall tryggas,

3) att utvecklingen inom jordbruksföretagen fortlöpande skall följas av jordbruksekonomisk undersökning samt att i avvaktan på närmare resultat av sådan undersökning realprisnivån på jordbruksprodukter skall upprätthållas,

4) att lantbruksstyrelsen i samråd med statens naturvårdsverk bör få i uppdrag att pröva möjligheterna till långsiktiga avtal med jordbrukare om betesproduktion på de områden som ur landskapsvårdande synpunkter bör bevaras öppna;

b) besluta

1) att jordförvärvslån skall kunna lämnas även till förvärv av fastigheter med uteslutande skogsmark,

2) att amorteringstiden för jordförvärvslån efter lantbruksnämndens prövning skall kunna förlängas från 30 till 40 år,

3) att reglerna för övergångsstödet till det mindre jordbruket förenklas och utformas på sätt som i motionen anförts,

4) att avslå Kungl. Maj:ts förslag om införande av avgångsvederlag till brukare av mindre fastighet,

5) att medel ur anslag till yttre rationalisering får användas som värdeutjämningsbidrag till ägare eller brukare av mindre jordbruksfastighet vid frånträde av densamma,

6) att medge att för budgetåret 1967/68 statsbidrag till yttre rationalisering får beviljas med 20 000 000 kr. och till inre rationalisering med 8 000 000 kr. med rätt för Kungl. Maj:t att jämka fördelningen;

att till *Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.* anvisas ett förslagsanslag av 28 000 000 kr.;

att till *Särskilt stöd åt det mindre jordbruket* anvisas ett förslagsanslag av 97 000 000 kr.

Stockholm den 2 maj 1967

Yngve Holmberg (h)

Carl Eskilsson (h)

Rolf Kaijser (h)

Allan Hernelius (h)

N. Yngve Nilsson (h)

Gösta Jacobsson (h)

Ragnar Sveningsson (h)

G. Ivar Virgin (h)